

Remissvar på betänkandet "Staten och betalningarna" (SOU 2023:16)

Betalningssystemen har stor påverkan på säkerhetsrelaterade frågor. Säkra betalningssystem minskar risken för brott och förhindrar att kriminella individer och organisationer kan utnyttja svagheter. Betänkandet tar upp ett antal legala frågor kring betalsystemen och möjligheterna för både allmänheten och företag att nyttja dessa.

Detta remissvar avgränsas till de delar som främst berör Säkerhetsföretagen – den övergripande samhällsberedskapen och möjligheterna att förebygga brottslig verksamhet.

Sammanfattningsvis avstyrker Säkerhetsföretagen utredningens förslag gällande kontanternas roll i samhället. Om kontanterna försvinner ökar sårbarheten i samhället, vilket fientliga aktörer kan utnyttja.

Det behöver säkerställas att kontanterna kan finnas kvar även i framtiden och det bör ske genom någon form av lagreglering. Detta både för att stärka vår samhällsberedskap och för att motverka den växande digitala brottsligheten.

Samhällsberedskap

Kriget i Ukraina har satt ljuset på vår samhällsberedskap. Klarar vi som land av en större kris eller ännu värre ett krig? Det är frågor som för bara några år sedan, före Covid-pandemin, låg långt ner på den politiska agendan. Få kunde föreställa sig att 2020-talet skulle innebära en sådana dramatiska händelser.

Där pandemin framför allt satte hälso- och sjukvården och vår ekonomi på prov har kriget i Ukraina gjort att vi insett vår utsatthet. Omvärlden är inte alltid vänligt sinnad och vi måste ha en beredskap för att kunna möta detta.

En starkare beredskap på betalningsmarknadens område handlar framför allt om att det måste finnas en robusthet hos våra betalsystem, att de håller i alla lägen. Det bästa sättet att uppnå detta är att ha flera olika slags betalsystem. Fallerar ett system finns det andra alternativ. Om alla betalningar hänger på ett enda tekniskt system som ska fungera blir vi sårbara – och därmed också en måltavla i en fientlig aktörs ögon. En fientlig aktör, oavsett om det är främmande makt eller en annan slags aktör, letar alltid efter svagheter där de kan slå till.

I det perspektivet är minskningen av kontantbetalningarna och det faktum att stora delar av handeln idag har avvecklat kontanterna som betalmedel mycket oroande. Om de digitala betalsystemen går ned behöver kontanterna finnas där som ett alternativ, en backup. Denna backup kan bara fungera om kontanterna fortsatt används som betalmedel.

Har kontanterna avvecklats är de borta och kan inte plötsligt börja användas igen. Infrastrukturen runt kontanterna i form av kassor, distribution, uttagsautomater, depåer, uppräkningsutrustning och så vidare kommer inte att kunna bibehållas om de inte används. Det enda sättet att ha kvar infrastrukturen är därför att se till att kontanterna fortsatt kan användas som betalmedel.

Utredningen lyfter fram kontanternas betydelse i beredskapshänseende. Däremot lyser konkreta förslag för att motverka kontanternas avveckling med sin frånvaro. Utredningen väger att ställa krav på handeln mot näringsfriheten och sätter det senare högre. Det är en felaktig prioritering i ett läge när vår samhällsberedskap måste bli starkare. Vi kan inte med öppna ögon öka vår sårbarhet. I en osäker tid är det viktigt att vi har system som kan fungera för olika framtidsscenarier.

Säkerhetsföretagen skulle därför hellre se ett lagkrav på handeln, där den likt vad som gäller i Danmark är skyldig att acceptera kontanter som betalmedel. Det skulle minska sårbarheten och stärka vår samhällsberedskap.

Brottsförebyggande

Brottsligheten i Sverige är ett växande samhällsproblem. Även om antalet brott i absoluta tal ligger relativt konstant är den grova och organiserade brottsligheten ett allt större hot mot samhället. På sina håll har den organiserade brottsligheten blivit systemhotande.

Pengar och möjligheten till ekonomisk vinning är en stark drivkraft i brottsutvecklingen. Organiserad brottslighet utnyttjar ofta svagheter i våra system. De agerar där möjligheter finns och där upptäcktsrisken är låg i förhållande till förtjänstmöjligheterna.

På 90-talet var värdetransportrån ett mycket allvarligt problem i Sverige. Det skedde hela tiden nya och spektakulära värdetransportrån där medarbetare i våra medlemsföretag utsattes för våld och vapenhot. Hela vår sektor utmanades av de kriminella ligor som utförde rånen.

Idag är antalet värdetransportrån nere på noll. Förutom en stor arbetsmiljövinst för våra medarbetare visar det att vi kan få bukt med kriminaliteten om vi agerar på rätt sätt. En del uppfattar att det inte sker värdetransportrån som en följd av minskad kontantanvändning. Det är en felaktig slutsats. Kontanter transporteras fortfarande i stora mängder. Skillnaden idag är att säkerhetsåtgärder och ny teknik gör att det inte går att få med sig kontanter från värdetransportören.

I stället är den organiserade brottsligheten numera inriktad på digitala rån. De bedrägerier som drabbar tiotusentals människor varje år, framför allt äldre, är det nya öppna bankvalvet för kriminella. Det är en verksamhet som utnyttjar svagheter i systemet. De som drabbas agerar i god tro och gör som bedragaren/"banken" säger när de lämnar ut uppgifter som möjliggör överföringar.

Dessa brott leder till katastrofala följder för alla de enskilda som drabbas. Det är idag också en viktig finansieringskälla för organiserad brottslighet.

En stor anledning till att denna brottslighet växer är att det numera i praktiken är obligatoriskt att ha dessa digitala tjänster. Eftersom många inte förstår hur de fungerar och vilket säkerhetstänk som krävs vid användningen blir de lätta offer. För många äldre skulle det vara betydligt lättare och tryggare att använda kontanter och att kunna få personlig service hos en bank eller motsvarande för att kunna utföra sina betalningar.

I utredningen tas denna problematik upp, men den har ett perspektiv som inte är korrekt. Att äldre drabbas av dessa digitala bedrägerier beror på att de är äldre och utsatta, inte på att de inte skaffat sig tillräcklig kunskap. Problemet kommer med andra ord inte att lösas sig automatiskt, med en ny generation. Att kunna använda sig av fysiska kontanter och att få personlig hjälp är brottsförebyggande för äldre även i framtiden.

Utredningens tilltro till att digitala betalmedel så småningom kommer att omfatta alla är inte korrekt. Den bästa brottsförebyggande insatsen när det gäller betalmedel är således att alla har möjlighet att själva välja det betalningsmedel som de upplever passar dem bäst.

Ett indirekt tvång på digitalisering innebär att vi accepterar att ännu fler människor blir utsatta för brott. För att motverka den växande – och ofta organiserade - brottsligheten som ägnar sig åt digitala bedrägerier bör lagstiftaren säkra att det finns ett analogt betalsystem i form av kontanter som alla har möjlighet att använda.

Säkerhetsföretagen

Joachim Källsholm

Ordförande

Richard Orgård

Förbundsdirektör

Kontakt:

Joachim.kallsholm@sakerhetsforetagen.se 076-1255002

Richard.orgard@sakerhetsforetagen.se 076-1255547